

Links:
Carlos Tindemans
– Foto Jan
Simoen
Rechts:
Jaak Van Schoor
– Foto Jan
Simoen

het fenomeen theater vanuit de universiteiten. Theaterwetenschap? Carlos Tindemans geeft zijn definitie: "Aan theaterwetenschap zitten twee aspecten vast: wetenschap en theater. Theater is een begrip dat pas recent ingang heeft gevonden in het Nederlandse taalgebied. Vroeger werd er ook gesproken van toneel en onder buitenlandse invloed geraakte ook het begrip drama verspreid. Ik hanteer bij voorkeur het begrip theater en dat omvat alles wat gebruik maakt van verschillende technieken om uitspraken over mens en wereld in een fictionele orde ter beschikking te stellen van een aanwezig publiek. Dat kan gaan van de parade op 21 juli tot de spektakelkunsten die we in de geijkte schouwburgen kunnen meemaken.

Wetenschap houdt voor mij in dat het niet gaat om intuïtieve, impressionistische, subjectieve uitspraken over theater, maar om uitspraken die altijd een veralgemeningsfactor in zich dragen. Die kunnen dan wel gebaseerd zijn op subjectieve waarneming maar het oordeel dat er uit spreekt, is controleerbaar en deelbaar door een aantal andere personen van wie het subjectieve oordeel kan verschillen. In het kader van het model dat gebruikt wordt om tot een uitspraak te komen, bereiken de verschillende individuen gelijkgerichte interesses en verworvenheden." We zitten hier al meteen in een polemische context, zoals professor Tindemans zelf toegeeft, en die ziet hij in eerste instantie tegenover de theaterpraktijk die de theaterwetenschap 'scheef' bekijkt. "De theatermakers verwachten of verlangen hand- en spandiensten van de theaterwetenschap, een directe dienstbaarheid. Het is niet de taak van de theaterwetenschap om concrete praktische raadsragen naar de praktijk uit te dragen of bevoogding over de praktijk uit te oefenen, wel het fenomeen theater kenbaar te maken. Een loodgieter moet geen fysica studeren om een goed loodgieter te zijn, maar zonder de fysische weten kan hij geen loodgieter zijn. In die zin zie ik de theaterwetenschap. Zij heeft het niet over één voorstelling, één regisseur, over één acteur, wel over de funda-

mentele grondslagen van het theater. Daarover heeft zij onderzoek in te stellen, niet in prescriptieve zin (hoe het zou moeten zijn) maar in descriptieve zin (hoe het is)."

Niet alleen tegenover de theaterpraktijk neemt professor Tindemans een polemische stelling in. Zijn definitie van theaterwetenschap als een objectief-wetenschappelijke discipline hoort thuis in de veel bredere polemiek over de exactheid van de menswetenschappen of de wetenschappen tout court. Zie hiervoor Marianne Van Kerkhovens artikel verderop.

Tindemans' stelling brengt ook onmiddellijk de vraag met zich mee naar de plaats van de praktijk in de opleiding. Aan de RUG en de VUB zijn er stagemogelijkheden voorzien, maar wordt er niet intern met practica gewerkt omdat men geen acteurs of regisseurs wil opleiden. Voor professor Tindemans is het echter geen principiële kwestie. "Vergeet niet dat het om een speciale licentie gaat, dat is een kort en gereduceerd programma. Indien we een licentie theaterwetenschap van de tweede cyclus zouden kunnen uitbouwen, wat nog altijd mijn behoefte is, zal daar een empirisch contact met het theater moeten worden ingebouwd. Door middel van stage lopen, bijvoorbeeld, alhoewel de opleidingsinstituten bij ons als de dood zijn voor wat op de universiteiten gebeurt. Dat vinden ze volledig ongeschikt. Van een interpenetratie van beide, naar Amerikaans model, zal dus wel geen sprake kunnen zijn."

Laboratorium

Tindemans beroept zich voor de afwezigheid van de praktijk op tijdsgebrek en vooronderstelde onwil uit de praktijk zelf. Aan de KUL gaat het bijna andersom: daar ruimt men voor de praktijk 10 semesters in (een 'gewoon' vak beslaat 2 à 3 semesters) en ondervindt men op het eerste gezicht weinig onwil van de theaterpractici. De laatste jaren werd er samengewerkt met Herman Gilis en Pol Dehert, met Paul Peyskens, Jos Verbist en Guy Cassiers. De evolutie die de producties sinds 1984 doorge-

maakt hebben, is interessant. Ze getuigt van alert reageren zowel op de problemen die zich tijdens het maken aan de orde stellen als op wat zich in het theaterlandschap voordoet. Professor Verbeeck: "Tot 1984 werd de student bij het begin van het academiejaar geconfronteerd met een stuk, en met een regisseur die zijn 'huiswerk' gemaakt had. De voorstelling deed voor de academische overheid zo'n beetje dienst als paradepaardje. Er werd van de studenten alleen verlangd dat ze zich zo goed mogelijk in het vooropgestelde concept inpasten. In 84-85 werd het hele opzet van de voorstelling, na grondige evaluatie door de studenten zelf, omgegooid. Er werden regisseurs aangetrokken die niet meer hun voorstelling kwamen maken, maar die het onderzoek dat de studenten vooraf in seminars naar één tekst verricht hadden, kwamen begeleiden in zijn theatrale omzetting. Het aandeel van de student werd veel groter en de nadruk kwam meer te liggen op het werkproces dan op het eindproduct. Zo werd gaandeweg letterlijk en figuurlijk de ruimte gecreëerd om zelf te onderzoeken welk spel en welke vorm nodig zijn om datgene wat de student leest te mediëren naar een mogelijke toeschouwer. Dat liet zich naar de academische overheid toe veel moeilijker 'verkopen'. De vraag naar hoe of waarom iets 'werkt' op de scène is een stap die volgt op het 'uitdenken' en omzetten van een dramaturgisch concept. Dat is iets anders en gaat veel verder dan het 'aan den lijve ondervinden'. Het gaat om de bewustmaking van de teken-waarde van alles wat gepresenteerd wordt. Iemand heeft een bepaalde fysieke verschijning maar als hij met die bepaalde fysieke verschijning op een scène verschijnt, wordt hij een teken. De bewustwording van wat alleen nog maar een fysieke verschijning aanhouden meebrengt, is een minuscuul onderdeel van het hier verrichte onderzoek. En dat heeft niets te maken met acteurs opleiden, wel met mensen leren kijken."

Terwijl het praktijkonderzoek steeds meer een laboratoriumkarakter krijgt en steeds detaillistischer de